

УДК 636.4.03:338.439](477)"364"

DOI: <https://doi.org/10.30838/EP.211.24-34>**Івченко В.М.**кандидат сільськогосподарських наук
НДІ «Укragenoproductivity»**Ivchenko Volodymyr**

PhD of Agricultural Sc.

Scientific Research Institute «Ukragenoproductivity»

<https://orcid.org/0009-0000-2035-2976>**Полонська О.М.**

НДІ «Укragenoproductivity»

Polonska Olga

Scientific Research Institute «Ukragenoproductivity»

<https://orcid.org/0000-0002-2432-8540>**Солошонок А.Л.**

НДІ «Укragenoproductivity»

Soloshonok Alla

Scientific Research Institute «Ukragenoproductivity»

<https://orcid.org/0000-0001-8354-7519>**Ільїна Г.В.**

філія «Полтавагроproductivity»

НДІ «Укragenoproductivity»

Ilyina Hanna

«Poltavagroproductivity» branch of

Scientific Research Institute «Ukragenoproductivity»

<https://orcid.org/0009-0007-7310-2699>

ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВИНАРСТВА УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ

У статті розглянуто особливості та основні показники функціонування свинарства України в умовах економічних трансформацій і воєнних викликів, зокрема у порівнянні з довоєнним періодом. Проаналізовано динаміку поголів'я свиней у різних категоріях господарств та регіональні особливості цього показника. Висвітлено зміни обсягів виробництва продукції свинарства та структурні особливості за категоріями господарств, а також роль ключових операторів у розвитку галузі. Узагальнено вплив економічних, інноваційних та інституційних факторів на ефективність функціонування підприємств свинарства. Виявлено основні тенденції адаптації свинарської галузі до умов війни та окреслено чинники, що стримують її розвиток. Охарактеризовано роль інноваційної складової у процесі підвищення ефективності та конкурентоспроможності свинарства. Визначено роль державної підтримки та міжнародної допомоги у стабілізації діяльності галузі. Обґрунтовано напрями адаптації та відновлення свинарства з урахуванням сучасних викликів і ризиків, підвищення стійкості виробництва для гарантування продовольчої безпеки країни у післявоєнний період.

Ключові слова: свинарство, галузь, воєнний стан, поголів'я свиней, обсяги виробництва, інновації, продовольча безпека.

MAIN ASPECTS AND FEATURES OF THE FUNCTIONING OF UKRAINIAN PIG FARMING IN THE CONDITIONS OF MILITARY CHALLENGES

The article examines the main aspects of the functioning of Ukrainian pig farming in the conditions of transformation processes of the agrarian economy and martial law. Pig farming is characterized as an important branch of the national economy, which provides the population with food, the processing industry with raw materials, and also contributes to the creation of the necessary state reserves of livestock products, the intensive use of land resources. The dynamics of the pig population in different categories of farms and the regional features of this indicator are analyzed. Attention is focused

ISSN друкованої версії: 2224-6282

ISSN електронної версії: 2224-6290

© Івченко В.М., Полонська О.М., Солошонок А.Л., Ільїна Г.В., 2026

on the concentration of production, biosecurity and reproduction of the productive potential of the industry. Changes in the volume of pig production and structural features by category of farms are highlighted, taking into account changes in the organization of production processes. The influence of economic, innovation and institutional factors on the efficiency of pig farming enterprises is summarized. The role of market conditions, resource provision and investment activity in shaping the competitiveness of domestic pig production is outlined. The main trends in the adaptation of the pig industry to war conditions are identified and the factors that hinder its development are outlined. The role of the innovation component in the process of increasing the efficiency and productivity of pig farming is shown. The need to ensure the formation of a breeding stock of pigs in the country based on the best world and domestic genotypes is studied. The role of state support and international assistance in stabilizing the industry is determined. Proposals are made to develop and ensure the implementation of a program for the development of science and technology for the production of pig products and innovative projects for the modernization of the industry on the basis of new domestic design and consulting and technology park structures, as well as ensuring the modernization of the system of training and retraining of personnel for the pig farming industry. The directions of adaptation and restoration of pig farming are substantiated, taking into account promising areas, modern challenges and risks, and increasing the sustainability of production to increase the contribution of the industry to ensuring the country's food security in the post-war period.

Keywords: pig farming, industry, martial law, pig population, production volumes, innovations, food security.

JEL classification: D20, O13, Q18.

Постановка проблеми. Тваринництво України виступає важливою складовою аграрного сектору економіки держави, що забезпечує населення високоякісними продуктами харчування тваринного походження та формує значну частку валової продукції сільського господарства. Свинарство ж як одна з базових галузей тваринництва відіграє важливу роль у формуванні продовольчої безпеки держави та сприяє стабільності внутрішнього ринку й підвищенню рівня самозабезпеченості продовольством. Виробництво свинини традиційно займає вагомe місце у структурі споживання м'ясної продукції, що зумовлює його стратегічне значення для економіки. Розвиток свинарства сприяє формуванню доданої вартості в аграрному секторі, створенню робочих місць у сільській місцевості та зростанню доходів сільського населення. Завдяки своїм особливостям свинарство має можливість у короткостроковий період забезпечити збільшення поголів'я свиней і виробити достатню кількість м'яса для внутрішніх потреб. Галузь також є джерелом сировинних ресурсів для переробних підприємств, які формують необхідні державні резерви продукції тваринництва.

В умовах трансформації аграрної економіки та зростання впливу зовнішніх викликів свинарство України перебуває у складному стані, що проявляється у скороченні поголів'я, зниженні економічної ефективності виробництва та втраті конкурентних позицій на внутрішньому ринку. Наявні наукові дослідження переважно зосереджені на окремих галузевих позиціях, тоді як на сьогодні необхідна комплексна оцінка результатів діяльності у свинарстві з урахуванням викликів і загроз воєнного часу. Це обумовлює актуальність проведення системного аналізу діяльності галузі в умовах воєнного стану та визначення перспектив її відновлення і подальшого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика розвитку свинарства як ключової галузі тваринництва широко представлена у працях українських та іноземних науковців. У наукових джерелах розглядаються питання організації виробництва, економічної ефективності, кормозабезпечення, інноваційного розвитку галузі, генетичного покращення стада,

вдосконалення управлінських процесів.

Зокрема українські вчені Збарський В.К. та Шпак О.О. висвітлюють особливості організації виробництва продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах і визначення можливостей для підвищення його ефективності, а також обґрунтовують стан економічного розвитку галузі свинарства у регіональному вимірі [1].

У науковій праці Ващенко О.В. розглянуто питання ефективності використання спеціалізованих порід, особливості та якості тих чи інших порід, різні варіанти поєднання генотипів зарубіжної та вітчизняної селекції, визначено найбільш вдалі варіанти внутрішньопородного та міжпородного підбору батьківських пар для рентабельного виробництва свинини в умовах промислових підприємств, надано оцінку їх використання для виробництва товарної свинини та інше [2].

У монографії авторів В.Я. Лихача та А.В. Лихач висвітлено науково обґрунтовані фактори впливу промислової технології на діяльність галузі свинарства та продуктивність тварин, розкрито питання формування продуктивних якостей тварин в умовах сучасної технології та технологічні інноваційні рішення у виробничих цехах свинокомплексів, надано оцінку ефективності використання інформаційних технологій у племінному товарному свинарстві [3].

В роботі Михалка О.Г. проведено дослідження економічного середовища та державної політики щодо вирощування свиней, виробництва м'яса та формування кон'юнктури ринку свинини. Окрім поточної ситуації розглянуто тенденції майбутнього розвитку свинарства в Україні та світі по окремих країнах-виробниках. В роботі вказано основні причини проблемних питань, що є актуальними дотепер та дестабілізують галузь, стримуючи її подальший розвиток, а також окреслено шляхи виходу із кризи та перспективні напрями роботи виробників свинини на майбутнє [4].

Волощук В.М. у своїй статті розкрив напрями та технологічні підходи до ефективного ведення галузі свинарства залежно від умов виробництва, окреслив напрями можливого розвитку та державної підтримки власного товаровиробника, приділив увагу

ефективності застосування нових технологічних рішень в галузі свинарства, зазначив терміни окупності вкладених коштів у сучасні технології [5].

Проведений аналіз наукових джерел дозволяє зробити висновок про актуальність проблематики свинарства, однак більшість досліджень стосуються періоду, коли ситуація в державі була стабільнішою. Натомість дослідження щодо умов розвитку свинарства під час війни представлені недостатньо. Невирішеними залишаються питання щодо структурних змін у виробництві, напрямів підвищення стійкості галузі, післявоєнного відновлення, заходів державної підтримки, покращення інвестиційного клімату. Таким чином постає необхідність комплексного й поглибленого вивчення сучасного стану галузі з урахуванням нових економічних і політичних викликів.

Мета статті – комплексне дослідження та узагальнення сучасного стану і тенденцій розвитку свинарства в Україні, визначення проблемних аспектів функціонування галузі в умовах військової агресії та обґрунтування перспективних напрямів її подальшого розвитку і післявоєнного відновлення.

Методи дослідження. Для комплексного аналізу і досягнення поставленої мети використано такі основні емпіричні та комплексні методи дослідження економічних процесів: статистичний метод застосовано для аналізу динаміки поголів'я свиней, регіонального розподілу поголів'я, виробництва свинини; метод порівняння використано для оцінки особливостей групування підприємств за кількістю поголів'я свиней; описовим і графічним методами представлені кращі підприємства, які функціонують у свинарстві; метод узагальнення і синтезу використані для формування

положення щодо інноваційного розвитку галузі свинарства; абстрактно-логічний метод – для формулювання висновків.

Виклад основних результатів дослідження. Сучасний стан свинарства в Україні характеризується тривалим спадом поголів'я свиней, зниженням обсягів виробництва свинини та погіршенням економічної ефективності господарювання. Структурні диспропорції між підприємствами та господарствами населення, поширення африканської чуми свиней, зростання собівартості продукції, обмеженість інвестиційних ресурсів і наслідки воєнного стану суттєво ускладнюють функціонування галузі та стримують її розвиток.

Відсутність системного підходу до проблем галузі зумовлює потребу в новітніх комплексних дослідженнях, спрямованих на обґрунтування ефективних шляхів її стабілізації та відновлення. Аналіз даних Держстату свідчить про суттєве скорочення загального поголів'я свиней у країні – за 35 років більш ніж у чотири рази – з 19,4 млн у 1990 р. до 4,6 млн у 2025 р. (табл. 1) [6]. У 1990-х домінували підприємства, у 2000-х більшість свиней утримували господарства населення.

Починаючи з 2010-х, зростає частка промислових підприємств, що свідчить про концентрацію та індустріалізацію виробництва. Основні тенденції: скорочення дрібних господарств, впровадження сучасних технологій, стабілізація поголів'я на рівні промислових комплексів. Загалом свинарство перетворилося з масового домашнього на індустріально орієнтоване виробництво.

Зменшення відбулося і у підприємствах – лише 20,9%, і у господарствах населення – 29,6% до показника 1990 р.

Таблиця 1

Динаміка поголів'я свиней в Україні

Період, рік	Кількість свиней станом на кінець року, тис. голів		
	Усі категорії господарств	Підприємства	Господарства населення
1990	19427	14071	5356
2000	7652	2414	5238
2005	7052	2602	4450
2010	7960	3625	4335
2015	7079	3704	3375
2020	5876	3629	2247
2021	5609	3577	2032
2022	4948	3144	1804
2023	5094	3367	1727
2024	4521	2935	1586
2025	4642	3193	1449
2025 рік, % до:			
1990	23,9	22,7	27,1
2000	60,7	132,3	27,7
2021	82,8	89,3	71,3
2022	93,8	101,6	80,3
2023	91,1	94,8	83,9
2024	102,7	108,8	91,4

Джерело: складено і розраховано авторами за даними Держстату України [6].

У 2020–2025 рр. динаміка поголів'я характеризується нестабільністю та подальшим зниженням чисельності свиней в усіх категоріях господарств. Особливо відчутним є скорочення поголів'я у господарствах населення, що має виражений характер у довгостроковому вимірі. Здебільшого це зумовлено зростанням витрат на утримання, епізоотичними ризиками та зниженням економічної привабливості дрібнотоварного виробництва.

В умовах воєнного стану в Україні спостерігається подальше скорочення поголів'я свиней, зумовлене порушенням логістичних ланцюгів, зростанням собівартості виробництва та втратою виробничих потужностей. Зокрема у 2025 р. порівняно з 2022 р. поголів'я свиней у всіх категоріях господарств зменшилось на 8,6%, з 2023 – на 8,9%. На кінець 2025 р. маємо приріст у цій групі до попереднього року на 2,7%. Це стало можливим завдяки збільшенню поголів'я у сільгосп підприємствах (на 8,8% – до 3193 тис. голів), тоді як у господарствах населення тривало падіння, хоча й дещо менше порівняно з попередніми роками (на 8,6% – до 1449 тис. голів). Такий стан зумовлений поєднанням багатьох чинників – від безпекових обмежень до дефіциту трудових ресурсів в індивідуальному секторі виробництва.

Загалом наведені дані підтверджують наявність довгострокової тенденції до скорочення поголів'я свиней в Україні на тлі структурної перебудови галузі та

військової агресії з боку росії, а також комплексних причин, які поєднують економічні, біологічні та соціальні чинники.

Водночас структура за категоріями господарств зазнала істотних змін. У 1990 р. домінуючу частку поголів'я забезпечували сільськогосподарські підприємства, тоді як у 2000 р. основна частина свиней утримувалася в господарствах населення. Варто відзначити, що у 2005 р. основними виробниками свинини в Україні були господарства населення, на частку яких припадало 63,1% (4450 тис. голів). У 2010 році ця частка зменшилася до 54,5% (4335 тис. голів), однак чисельність поголів'я у господарствах населення ще переважувала. Збільшення поголів'я свиней у господарствах населення у 2005 та 2010 рр. було зумовлене поєднанням сприятливої цінової кон'юнктури, відносної доступності кормових ресурсів, відсутності жорстких регуляторних обмежень та використання свинарства як інструменту самозабезпечення і стабілізації доходів сільського населення в умовах економічної нестабільності. Надалі ситуацію змінили наступні чинники: поширення АЧС, посилення вимог до біобезпеки, зростання витрат на корми концентрація виробництва у промисловому секторі. І вже у 2015 р. ситуація змінилась на користь сільськогосподарських підприємств, а у 2020–2025 рр. частка присадибних господарств знаходилась у діапазоні 31,2%–38,2% (рис. 1).

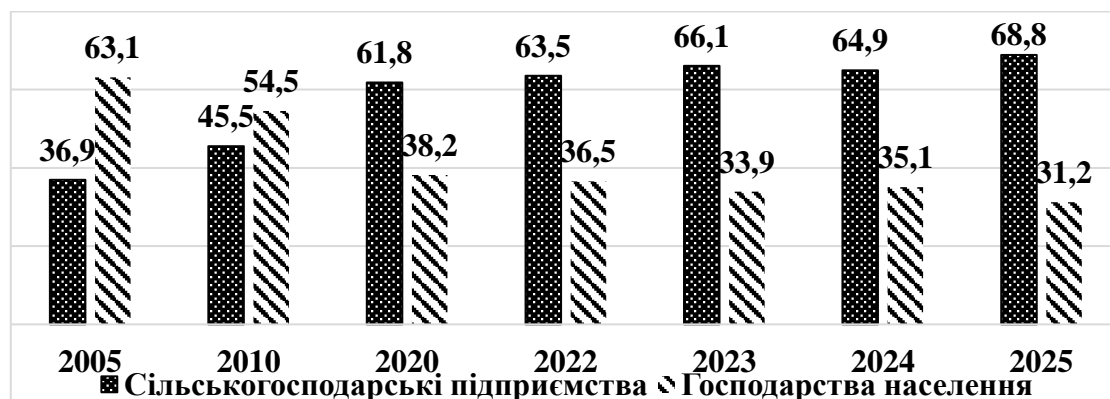

Рис. 1. Структура поголів'я свиней за категоріями господарств, %
Джерело: сформовано авторами на основі [6].

На тенденцію щодо зниження поголів'я свиней у присадибних господарствах може впливати і сезонність. Зокрема, скорочення свиногололів'я відбувається під час новорічних, різдвяних та великодніх свят, що пояснюється зростанням споживання м'яса під час масових святкування. Стосовно сільськогосподарських підприємств, то чисельність поголів'я свиней, які тут утримуються, має не таку різку амплітуду коливань [7].

Щодо регіонального розподілу зазначимо, що найбільша чисельність поголів'я свиней на 1 січня 2026 року спостерігається у Київській (604,7 тис. голів або 13,0% до загальної кількості), Львівській (555,3 тис. голів або 12,0%), Хмельницькій (352,2 тис. голів або 7,6%),

Тернопільській (352,0 тис. голів або 7,6%), Полтавській (341,5 тис. голів або 7,4%) областях. Сумарно ці області мають 47,6% свиней від загальнонаціонального поголів'я (рис. 2).

П'ять регіонів з найменшою кількістю свиней займають 1,9%. До них відносяться наступні області: Донецька (4,7 тис. голів), Херсонська (4,9 тис. голів), Луганська (9,9 тис. голів), Запорізька (29,1 тис. голів) та Сумська (42,2 тис. голів). За рік у цих регіонах, окрім Херсонської області, відбулося зниження кількості свиней і найбільше у Донецькій області – майже удвічі. Таке явище стало характерним для прифронтових територій і місць ведення бойових дій.

Найбільша кількість			Найменша кількість		
Область	Кількість свиней	Частка регіону, %	Область	Кількість свиней	Частка регіону, %
Україна	4642,4	100	Україна	4642,4	100
Київська	604,7	13,0	Донецька	4,7	0,1
Львівська	555,3	12,0	Херсонська	4,9	0,1
Хмельницька	352,2	7,6	Луганська	9,9	0,2
Тернопільська	352,0	7,6	Запорізька	29,1	0,6
Полтавська	341,5	7,4	Сумська	42,2	0,9

Рис. 2. Рейтинг регіонів з найбільшою і найменшою кількістю свиней в Україні (на 1 січня 2026 року), тис. голів
Джерело: сформовано авторами на основі [6].

Для аналізу стану та тенденцій розвитку свинарства доцільно здійснювати групування сільськогосподарських підприємств за розміром поголів'я свиней. Таке групування дає змогу виявити структурні особливості галузі, оцінити рівень концентрації виробництва та економічну ефективність господарювання залежно від масштабів діяльності, коректно аналізувати показники діяльності в межах окремих груп, виявляти певні тенденції та закономірності.

За розглядом даних офіційної статистики за 2024 р. щодо групування підприємств за кількістю свиней зроблено висновки, викладені нижче.

Згідно з показниками таблиці 2, станом на 1 січня 2025 року в Україні налічувалося 875 підприємств, що утримували свиней, із загальною чисельністю поголів'я 2895,4 тис. голів.

Структура підприємств за розмірами демонструє високу концентрацію виробництва у великих суб'єктах господарювання. Так, підприємства з поголів'ям понад 10 тис. свиней становили лише 7,2% від загальної кількості, проте на них припадало 66,9% усього поголів'я. Ще 10,9% поголів'я зосереджувалося у підприємствах із чисельністю 5–10 тис. голів, частка яких за кількістю становила 5,1%.

Таблиця 2

Показники групування підприємств за кількістю голів свиней на 1 січня 2025 року

Показники групування				
Розподіл підприємств за кількістю голів	Кількість підприємств, одиниць	Частка у загальній кількості, %	Кількість свиней, тис. голів	Частка у загальній кількості, %
Усього	875	100,0	2895,4	100,0
Із них мали голів:				
до 100	210	24,0	8,3	0,3
100-199	106	12,1	15,4	0,5
200-499	149	17,0	46,6	1,6
500-999	104	11,9	74,1	2,6
1000-4999	199	22,7	498,5	17,2
5000-9999	45	5,1	316,7	10,9
понад 10000	62	7,2	1935,8	66,9

Джерело: сформовано авторами на основі [6].

Середні за розмірами підприємства з поголів'ям 1,0–4,9 тис. свиней охоплювали 22,7% суб'єктів господарювання та утримували 17,2% загальної чисельності тварин, що вказує на їх помітну, однак другорядну

роль у формуванні обсягів виробництва свинини.

Натомість дрібні підприємства з поголів'ям до 1 тис. свиней (групи до 100, 100–199, 200–499 та 500–999 голів) сукупно становили близько 65% загальної

кількості підприємств, але забезпечували лише близько 5% поголів'я. Зокрема, майже чверть підприємств утримували до 100 свиней, проте їх внесок у загальну чисельність був незначним – лише 0,3%.

Отже, наведені дані підтверджують, що сучасне свинарство України характеризується як індустріальна модель, де основний обсяг виробництва зосереджений у незначній кількості великих підприємств, тоді як більшість суб'єктів господарювання залишаються малопотужними і мають обмежений вплив на загальні показники галузі.

Простежується тенденція до скорочення промислових майданчиків з вирощування свинопоголів'я. Так станом на початок 2021 р. було зареєстровано 1297 промислових майданчиків, у 2022 р. їх кількість вже дорівнювала 1033, а у 2023 році – 961. За попередніми

оцінками на кінець 2024 р. очікувалось зменшення кількості об'єктів нижче 900, що на 30,1% менше в порівнянні з передвоєнним 2021 р. [8].

Упродовж 2025 року у всіх категоріях господарств спостерігаємо циклічну динаміку поголів'я свиней у розрізі місяців. Загальна чисельність свиней коливалася в межах 4,49–4,84 млн голів, досягаючи максимальних значень у літньо-осінній період (серпень–жовтень) та знижуючись наприкінці року. Найвищі показники поголів'я свиней у всіх категоріях господарств зафіксовано у вересні (4838,5 тис. голів), після чого спостерігається поступове скорочення до грудня 2025 р. (рис. 3). Така сезонність пов'язана з виробничими циклами у свинарстві, реалізацією поголів'я та підготовкою до зимового періоду. У цілому ж за рік маємо зростання у розмірі 3,9%.

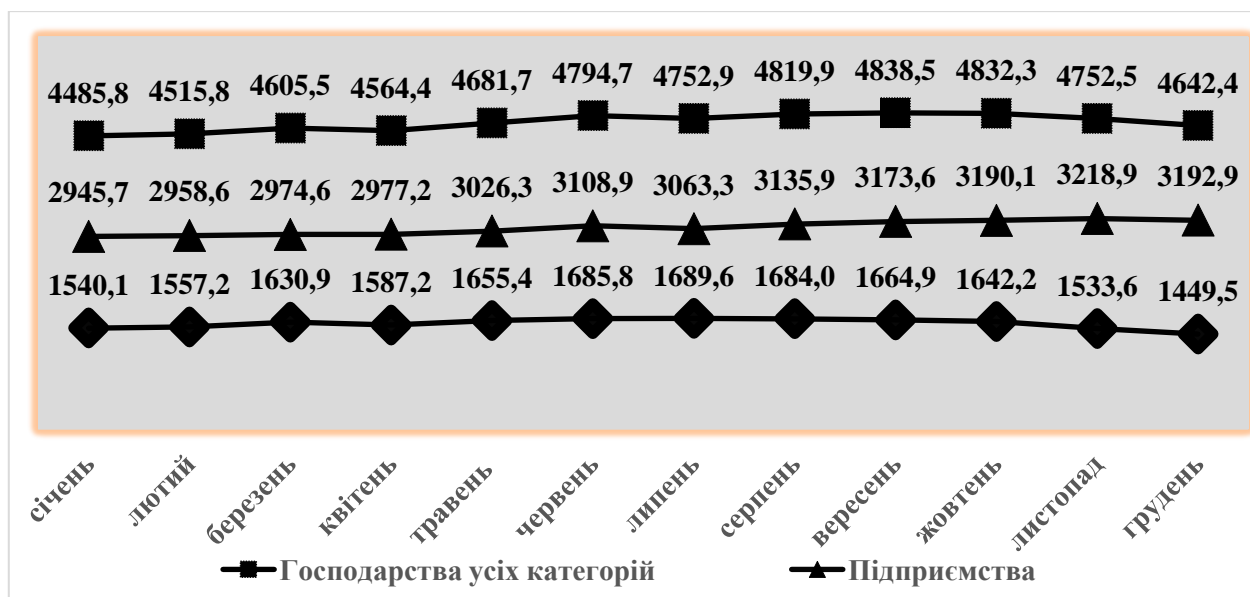

Рис. 3. Зміна поголів'я свиней за місяцями 2025 року.

Джерело: побудовано авторами на основі [6].

Поголів'я свиней у підприємствах упродовж року виявляє помірну тенденцію до зростання: з 2945,7 тис. голів у січні до максимального рівня у листопаді (3218,9 тис. голів). У кінці року маємо незначне скорочення, а саме на 0,8% до попереднього місяця. Загалом промисловий сектор більш стабільний та має кращу керованість виробничих процесів.

Натомість у господарствах населення динаміка має більш виражений спадний характер у другій половині року. Після піку у червні–липні (1685,8–1689,6 тис. голів) чисельність свиней у цій категорії поступово зменшується і у грудні становить 1449,5 тис. голів, що є мінімальним значенням за рік. Це свідчить про високу чутливість домогосподарств до сезонних, економічних та цінних чинників.

У 2025 р. основну стабілізуючу роль у свинарстві відігравали промислові підприємства, тоді як господарства населення продовжували втрачати поголів'я, особливо у другому півріччі. У результаті відбувається подальша концентрація свинарства в підприємницькому секторі, що є характерною структурною

тенденцією сучасного розвитку галузі.

Свинина традиційно є одним із ключових видів м'яса в Україні разом із м'ясом птиці. Вона орієнтована переважно на внутрішній ринок споживання, оскільки експортні можливості обмежені ветеринарними та торговельними вимогами. Виробництво свинини здійснюється двома основними секторами. Сільськогосподарські підприємства (промислове свинарство) – великі та середні комплекси з повним або частковим виробничим циклом, які забезпечують більш стабільну якість та біобезпеку. Господарства ж населення ведуть дрібнотоварне виробництво, їхня частка поступово скорочується через економічні та демографічні чинники.

Згідно з даними Держстату, у 2024 р. виробництво свинини у забійній масі у господарствах усіх категорій знизилася більше ніж удвічі порівняно з 1990 роком і становить 672 тис. т проти 1576 тис. т. Розподіл за категоріями господарств виглядає наступним чином: 33,7% – у населення та 49,4% – у підприємств у порівнянні з 1990 роком (табл. 3). При порівнянні

виробництва свинини у 2024 році з довоєнним 2021 роком спостерігаємо зниження на 7,2% у господарствах усіх категорій, зокрема у домогосподарствах – на 21,2%. Водночас сільськогосподарські підприємства за цей період продемонстрували зростання на 2,3%.

У порівнянні з 2022 роком, коли на території

України почалися бойові дії, підприємства продемонстрували зростання на 8,6%, тоді як у господарствах населення спостерігалось зниження на 8,7%. Це свідчить про те, що підприємства мають більшу стійкість до сучасних викликів і більше можливостей для адаптації і відновлення виробництва.

Таблиця 3

Зміни обсягів виробництва свинини в Україні (у забійній масі), тис. т.

Категорія господарств	1990	2000	2010	2020	2021	2022	2023	2024	2024 р. до 1990 р., %	2024 р. до 2021 р., %	2024 р. до 2022 р., %
Господарства усіх категорій	1576	676	631	697	724	659	638	672	42,6	92,8	102,0
Підприємства	894	91	256	385	432	407	405	442	49,4	102,3	108,6
Господарства населення	682	585	375	312	292	252	233	230	33,7	78,8	91,3

Джерело: сформовано авторами на основі [6].

Основними маркерами у свинарстві за січень–грудень 2025 р. були такі: жива маса вирощування свиней за цей період становить 509,6 тис. т, жива маса свиней, реалізованих на забій – 492,6 тис. т, кількість свиней, які були реалізовані на забій – 4302,2 тис. голів [6].

Галузь свинарства функціонує у великому діапазоні – від промислового до натурального виробництва і тому потребує спеціального підходу до різних за формою підприємств. За підрахунками згідно з даними Держстату визначено, що найвищою частка сільськогосподарських підприємств у виробництві свинини, яка переважає, за останні 5 років була у 2024 році і становила 65,8%. Таким чином частка господарств населення зменшилась до 34,2%. Тому у пріоритеті буде орієнтація на розвиток високотоварного промислового виробництва продукції галузі, проте це не виключає необхідності створення оптимальних умов для збільшення поголів'я свиней в господарствах населення та підвищення рівня їх товарності. Головними ж перевагами свинарства в Україні можна вважати високий забійний вихід, економічність будівництва приміщень для утримання поголів'я, високий попит на продукцію, можливість державної підтримки,

внесок в енергетичну безпеку країни (виробництво біометану) [9].

Спеціалізовані сільськогосподарські підприємства не тільки займаються вирощуванням і реалізацією свиней на м'ясо переробним підприємствам, а й забезпечують домашні господарства молодняком свиней, що має надзвичайно важливе значення. У рейтингу ключових операторів галузі українського свинарства, що утримують понад 60% промислового маточного поголів'я і водночас забезпечують відповідну частку пропозиції промислової свинини перші три місця посідають СП ТОВ «Нива Переяславщини», ТОВ «НВП «Глобинський» та ТзОВ «Гудвеллі Україна» [8]. Ці та решта господарств цього напрямку представлені на рис. 4. Лідер у цьому рейтингу СП ТОВ «Нива Переяславщини» є одним із найпотужніших свиного господарств у країні, значно випереджаючи інших великих виробників. Група компаній «Нива Переяславщини» являє собою вертикально-інтегровану бізнес-модель, що дозволяє реалізувати стратегію ефективного розвитку компанії з максимізацією доданої вартості на всіх етапах бізнес-процесу.

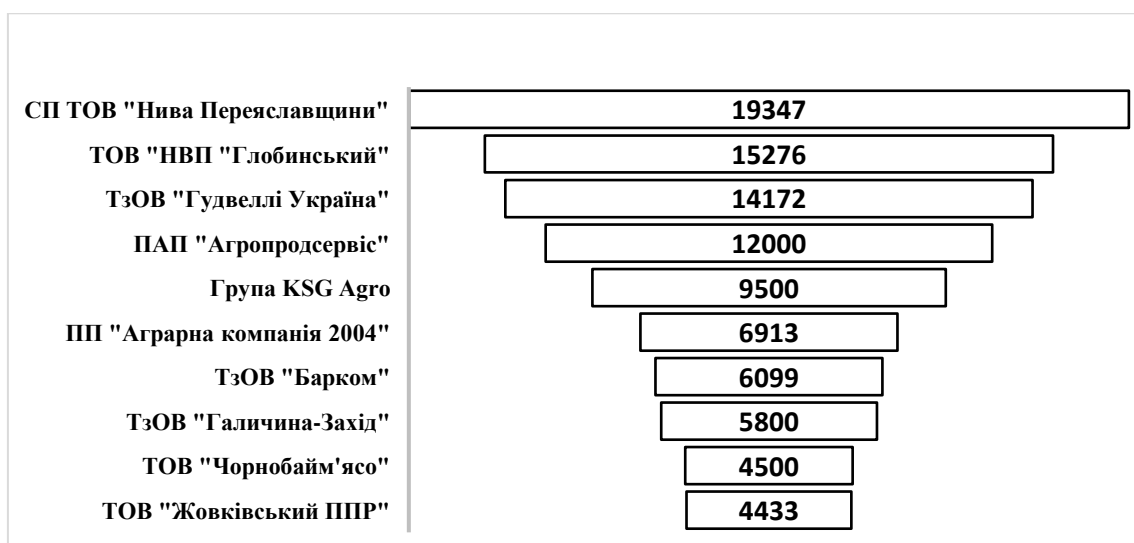

Рис. 4. ТОП-10 свиного господарств України у 2024 році за кількістю голів свиноматок

Джерело: сформовано і побудовано на основі [8].

Загалом ключові оператори виступають фундаментальною основою свинарства, визначаючи темпи модернізації, рівень конкурентоспроможності та стійкість галузі в умовах економічних, політичних і воєнних викликів.

Серед визначальних чинників економічного зростання тваринництва, у тому числі, і свинарства, виокремлюються інвестиційно-інноваційні процеси. Інноваційний розвиток свинарства включає такі основні елементи: наукову організацію та мотивацію праці, сучасне кормовиробництво, селекційно-племінну роботу, ветеринарне обслуговування, ресурсозберігаючі технології, механізацію та автоматизацію виробничих процесів, новітні технології утримання, поглиблення спеціалізації та оптимальну концентрацію виробництва, систему управління інноваціями та якістю продукції [10].

Інноваційний розвиток підприємств галузі свинарства можна розглядати як систему ефектів, яка складалася за певних умов (рис. 5). Комерційний ефект включає зниження собівартості продукції, підвищення продуктивності праці, рівня рентабельності та технологічного рівня виробництва, покращення якості продукції та забезпечення її конкурентоспроможності [3]. Екологічний ефект досягається підприємством завдяки впровадженню раціональних заходів утилізації відходів своєї виробничої діяльності та використання альтернативних видів енергії (з меншим ступенем руйнації екосистем). Соціальний ефект діяльності підприємств свинарства визначається рівнем споживання свинини, доступністю продукції за ціною і якістю, кількістю робочих місць, зростанням доходів населення та соціальними відрахуваннями до бюджету.

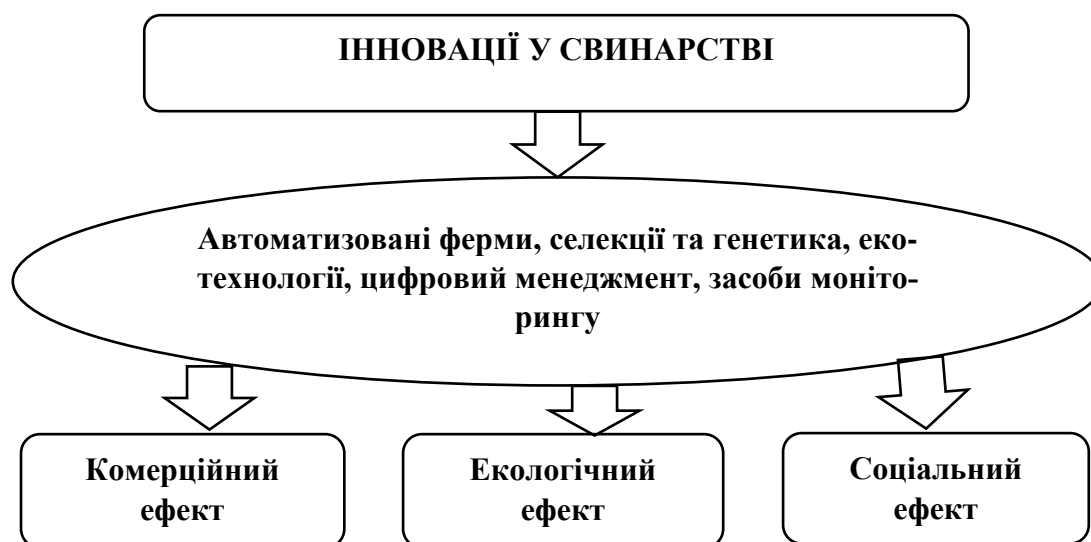

Рис. 5. Ефекти від інновацій у галузі свинарства
Джерело: сформовано на основі [3].

Одним із ключових чинників підвищення ефективності свинарства є впровадження інновацій у технології утримання та кормовиробництва. Сучасні системи автоматизованої годівлі, точного дозування поживних речовин і адаптації раціонів до вікових та продуктивних груп тварин сприяють скороченню термінів вирощування, зростанню середньодобових приростів і раціональному використанню кормових ресурсів. Інновації у кормовиробництві, зокрема застосування високоякісної сировини, ферментних та пробіотичних добавок, а також цифрового контролю якості кормів, підвищують продуктивність, біобезпеку та ефективність використання кормів, що складають до 70 % собівартості свинини [11, 12].

У нинішніх умовах стан інновацій у свинарстві характеризується хоча і вибірковою, але поступово зростаючим трендом до впровадження новітніх технологій, насамперед у середніх і великих агропідприємствах. Наразі свинарство зосереджено не лише на розвитку інфраструктури, але й на застосуванні технологічних знань для розробки програм годівлі, моніторингу здоров'я та добробуту, а також відтворення стада [13]. Однак ці процеси відбуваються із

суттєвими структурними та фінансовими обмеженнями, особливо в умовах воєнного стану.

Свинарство потребує участі держави у сфері інноваційного розвитку, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних виробників і сталому розвитку галузі (рис. 6). Для вирішення поставлених завдань необхідно залучати органи державного управління, профільні наукові установи, інші структури, дотичні до інноваційних процесів і здатні прискорити розроблення та впровадження інновацій та сприяти надходженню інвестицій.

Однак на сьогодні одним із основних стримуючих чинників розвитку є саме уповільненість інноваційних процесів на більшості підприємств галузі. Перехід до інноваційної моделі розвитку вітчизняного свинарства забезпечить конкурентоспроможність підприємств галузі, підвищить рівень продовольчої та економічної безпеки держави, сприятиме вирішенню низки питань, пов'язаних із забрудненням довкілля та неконтрольованого використання біотехнологічних продуктів у процесах виробництва свинини [14].

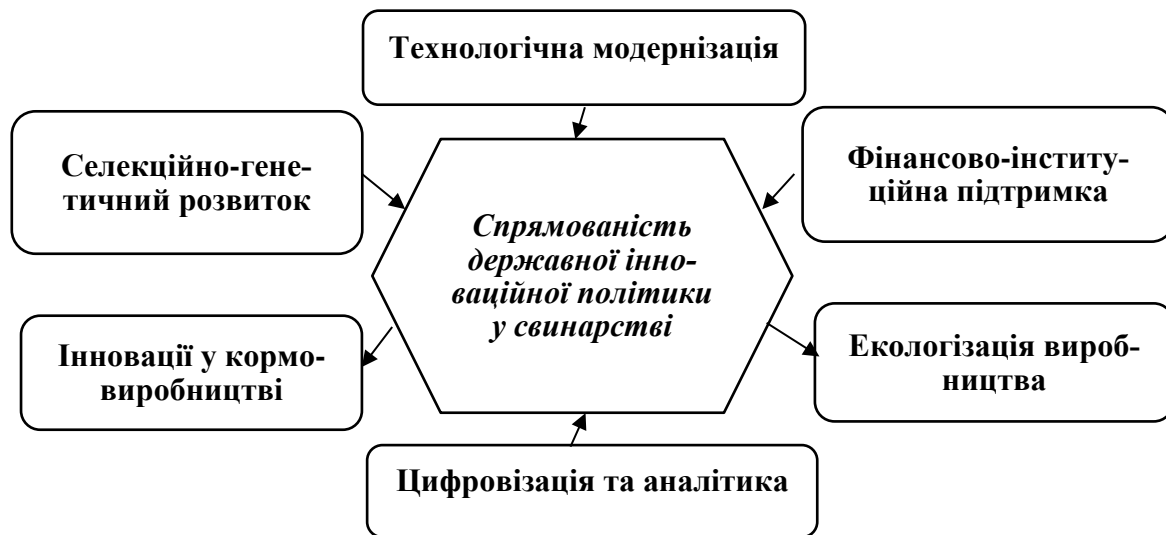

Рис. 6. Основні напрями державної інноваційної політики в галузі свинарства
Джерело: сформовано на основі [14].

Проведені дослідження засвідчили, що проблеми у галузі свинарства різнобічні, як і чинники, що впливають на негативні результати і наслідки. Особливо відчутний і тривалий вплив має війна, що прослідковується від утримання поголів'я до реалізації продукції. У зонах бойових дій та окупації знищено багато господарств, відбувається вимушений забій або ж евакуація тварин здебільшого без дотримання технологій. Відтворення поголів'я також зменшується, оскільки у виробників відсутні кошти та існує недостатність кормів. Кількість останніх суттєво зменшилась через втрату посівних площ та замінування полів.

Значний вплив справляють подорожчання енергоносіїв, пального, логістики, збільшення вартості та нестабільне постачання ветеринарних препаратів, ускладнення біобезпеки, кадровий дефіцит, неспроможність більшості вітчизняних товаровиробників застосовувати новітні технології утримання та відгодівлі свиней. Також існуюча система селекції не завжди дозволяє досягти необхідних результатів у покращенні продуктивності та якості свиней [15]. Існують й інші проблеми, які потребують ефективних заходів для збереження і посилення стійкості галузі.

Державне регулювання аграрної економіки та його вплив на економічні процеси сільськогосподарських підприємств має бути всебічним і результативним. Підприємства галузі свинарства є невід'ємною частиною аграрного ринку, що в свою чергу виступає гарантом продовольчої безпеки, одним із елементів складної системи господарювання, в якій тісно взаємодіють ринковий механізм та багаточисельні, перш за все державні, регулюючі інститути [14, 16]. Раціональне поєднання ринкових та державних регуляторів дає комплексний ефект, гарантує реалізацію соціально-економічних цілей та прогрес у розвитку як усього агропромислового комплексу, так і галузі свинарства зокрема. Особливої актуальності таке поєднання набуває під час війни, оскільки саме цей чинник дозволяє галузі не лише вижити, а й зберегти потенціал відновлення.

Висновки. Сучасний розвиток галузі свинарства в

Україні характеризується складною та суперечливою динамікою, що зумовлена поєднанням економічних, епізоотичних, інституційних і воєнних чинників. Свинарство внаслідок війни зазнало глибокої трансформації. Скорочується поголів'я свиней, зростає собівартість продукції, підвищуються ветеринарні ризики, змінюється структура виробництва. Попри все галузь намагається реалізувати свій потенціал, хоча й потребує суттєвих змін, таких, як релокація бізнесу або ж переорієнтація виробництва на внутрішній ринок.

Комплексний аналіз показав посилення концентрації виробництва свинини у великих сільськогосподарських підприємствах, тоді як роль господарств населення поступово зменшується. Така трансформація сприяє підвищенню технологічного рівня виробництва, водночас загострює ризики, пов'язані з біобезпекою та територіальною концентрацією поголів'я.

Ключовим чинником стабілізації та відновлення галузі є впровадження інноваційних технологій у сфері генетики, годівлі, утримання тварин, ветеринарного забезпечення та управлінських процесів. Інноваційний розвиток необхідний як шлях до зниження собівартості продукції, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності виробників свинини, підвищення стійкості галузі в умовах воєнних, економічних та ресурсних обмежень.

Подальший розвиток галузі свинарства потребує формування цілісної державної політики, спрямованої на підтримку інноваційної модернізації, стимулювання інвестицій, розвиток кооперації та гармонізацію національних стандартів із вимогами Європейського Союзу. Важливою умовою ефективного розвитку галузі є посилення ролі науки та впровадження наукових розробок у практику свинарства. Реалізація зазначених заходів, комплексний підхід до окреслених проблем створять передумови для сталого функціонування свинарства та зміцнення продовольчої безпеки країни.

Декларація про використання ШІ. При підготовці статті було використано інструмент ШІ ChatGPT для перекладу і редагування анотації англійською

мовою, а також для ознайомлення з іноземними джерелами. Водночас усі набори даних були згенеровані авторами, як і всі результати статистичного аналізу оцінені авторами. Графічний матеріал також підготовлений авторами. Жодних синтетичних або згенерованих

штучним інтелектом даних, частин тексту статі, а також джерел літератури, не використовувалося. Автори несуть повну відповідальність за точність та цілісність контенту.

Список використаних джерел:

1. Збарський В.К., Шпак О.О. Свинарство – ключова галузь у сільському господарстві України Агросвіт. 2016. № 21. С. 8–14. URL http://www.agrosvit.info/pdf/21_2016/3.pdf
2. Ващенко О.В. Ефективність використання свиней зарубіжної селекції у схрещуванні з вітчизняними породами і типами: дис. ... канд. с.-г. наук. 06.02.01. с. Чубинське, Київської обл. 2021. 170 с. URL: <https://iabg.org.ua/images/aspirantura/dis.vaschenko2.pdf>
3. Лихач В.Я., Лихач А.В. Технологічні інновації у свинарстві: монографія. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 318 с. URL: <https://dglb.nubip.edu.ua/handle/123456789/9313>
4. Михалко О.Г. Сучасний стан та шляхи розвитку свинарства в світі та Україні. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Тваринництво», 2021. Вип. 3(46). С. 61–77. DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.lvst.2021.3.9>
5. Волощук В.М. Стан і перспективи розвитку галузі свинарства. Вісник аграрної науки. 2014. № 2. С. 17–20. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaan_2014_2_6
6. Державної служби статистики України. Офіційний сайт. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Lykhach, V., Lykhach, A., Faustov, R., & Kucher, O. Current state and development trends of domestic pig breeding. Bulletin of Sumy National Agrarian University. The Series: Livestock. 2021. No. (1(44)). Pp. 69–79. DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.lvst.2021.1.10>
8. Юрченко О.С., Бондаренко О.М., Лихач В.Я. та ін. Українське свинарство в умовах воєнного стану. Проблеми та перспективи. Таврійський науковий вісник. 2024. № 139. Ч. 2. С. 256–267. DOI: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.139.2.32>
9. Свинарство в Україні: технологія, рентабельність та перспективи. (2024). Agroapp. URL: <https://agroapp.com.ua/uk/blog/svynarstvo-v-ukraini-texnologiya-rentabelnist-ta-perspektivi/>
10. Сосновська О.О. Стан та напрями інноваційного розвитку свинарства. Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Економічні науки. 2013. Вип. 2(7). Т. 1. С. 257–263. URL: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/7.1/257.pdf>
11. Копитець Н.Г. Сучасний стан та тенденції розвитку ринку свинини в Україні. Економіка АПК. 2018. № 11. С. 44–54. URL: https://eaprk.com.ua/web/uploads/pdf/eaprk_2018_11_p_44_54.pdf
12. Ібагулін М.І. Кормозабезпечення як основа ефективного свинарства в Україні. Економіка та держава. 2017. № 10. С. 13–16. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2017/5.pdf
13. Mahfuz, S., Mun, H.-S., Dilawar, M.A., & Yang, C.-J. (2022). Applications of Smart Technology as a Sustainable Strategy in Modern Swine Farming. Sustainability. 2022. No. 14. Art. 2607. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14052607>
14. Якобчук В.П., Кравець І.В., Русак О.П. Інноваційний розвиток галузі свинарства. Житомир: В-во Євенок О.О., 2012. 188 с.
15. Сучасний стан та тенденції розвитку українського свинарства (виробничо-практичні рекомендації). Миколаїв, 2020. 27 с. URL: <https://dSPACE.mnau.edu.ua/jsui/bitstream/123456789/17451/1/suchasnij-stan-ta-tendenciyi-rozvitku.pdf>
16. Korol D. Pork production in Ukraine: prospects for the industry up to 2033. 2025. URL: <https://www.bdo.ua/en-gb/insights-1/information-materials/2025/pork-production-in-ukraine-prospects-for-the-industry-up-to-2033>

References:

1. Zbarskyi, V.K., & Shpak, O.O. (2016). Svynarstvo – ključova haluz u silskomu gospodarstvi Ukrainy [Pig farming as a key sector of agriculture in Ukraine]. Agroworld. No. 21. Pp. 8–14. Retrieved from: http://www.agrosvit.info/pdf/21_2016/3.pdf [in Ukrainian].
2. Vashchenko, O.V. (2021). Efektyvnist vykorystannia svynei zarubizhnoi selektsii u skhreshchuvanni z vitchyznianymy porodamy i typaramy [Efficiency of using pigs of foreign breeding in crossbreeding with domestic breeds and types]. Candidate's thesis. Chubynske, Kyiv region. Retrieved from: <https://iabg.org.ua/images/aspirantura/dis.vaschenko2.pdf> [in Ukrainian].
3. Lykhach, V.Ya., & Lykhach, A.V. (2020). Tekhnolohichni innovatsii u svynarstvi [Technological innovations in pig farming]. Kyiv: FOP Yamchynskiy O.V. Retrieved from: <https://dglb.nubip.edu.ua/handle/123456789/9313> [in Ukrainian].
4. Mykhalko, O.H. (2021). Suchasnyi stan ta shliakhy rozvytku svynarstva v sviti ta Ukraini [Current state and development of pig farming in the world and Ukraine]. Bulletin of Sumy National Agrarian University. Series

«Livestock». No. 3(46). Pp. 61–77. DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.lvst.2021.3.9> [in Ukrainian].

5. Voloshchuk, V.M. (2014). Stan i perspektyvy rozvytku haluzi svynarstva [State and prospects of development of the pig industry]. *Bulletin of Agricultural Science*. No. 2. Pp. 17–20. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vaan_2014_2_6 [in Ukrainian].

6. Derzhavnoi sluzhby statystryky Ukrainy [State Statistics Service of Ukraine]. Official website. Retrieved from: <https://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian].

7. Lykhach, V., Lykhach, A., Faustov, R., & Kucher, O. (2021). Current state and development trends of domestic pig breeding. *Bulletin of Sumy National Agrarian University. The Series: Livestock*. Vol. 1(44). Pp. 69–79. DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.lvst.2021.1.10> [in English].

8. Yurchenko, O. S., Bondarenko, O. M., Lykhach, V. Ya., et al. (2024). Ukrainske svynarstvo v umovakh voiennoho stanu: problemy ta perspektyvy [Ukrainian pig farming under martial law: Problems and prospects]. *Taurian Scientific Bulletin*, No. 139(2), Pp. 256–267. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.139.2.32> [in Ukrainian].

9. Svynarstvo v Ukraini: tekhnolohiia, rentabelnist ta perspektyvy [Pig farming in Ukraine: Technology, profitability and prospects]. (2025). *AgroApp*. Retrieved from: <https://agroapp.com.ua/uk/blog/svynarstvo-v-ukraini-tekhnolohiia-rentabelnist-ta-perspektivi/> [in Ukrainian].

10. Sosnovska, O.O. (2013). Stan ta napriamy innovatsiinoho rozvytku svynarstva [State and directions of innovative development of pig farming]. *Scientific works of the Poltava State Agrarian Academy. Economic Sciences*. Vol. 2(7). Pp. 257–263. Retrieved from: <https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/7.1/257.pdf> [in Ukrainian].

11. Kopytets, N.H. (2018). Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku rynku svynyny v Ukraini [Current state and trends in the development of the pork market in Ukraine]. *Economics of Agro-Industrial Complex*. No. 11. Pp. 44–54. Retrieved from: https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/eapk_2018_11_p_44_54.pdf [in Ukrainian].

12. Ibatullin, M.I. (2017). Kormozabezpechennia yak osnova efektyvnoho svynarstva v Ukraini [Feed supply as the basis of efficient pig farming in Ukraine]. *Economy and State*. No. 10. Pp. 13–16. Retrieved from: http://www.economy.in.ua/pdf/10_2017/5.pdf [in Ukrainian].

13. Mahfuz, S., Mun, H.-S., Dilawar, M.A., & Yang, C.-J. (2022). Applications of smart technology as a sustainable strategy in modern swine farming. *Sustainability*. Vol. 14. Art. 2607. DOI: <https://doi.org/10.3390/su14052607> [in English].

14. Yakobchuk, V.P., Kravets, I.V., & Rusak, O.P. (2012). Innovatsiinyi rozvytok haluzi svynarstva [Innovative development of the pig farming industry]. *Zhytomyr : Yevenok O.O. Publishing House*, 188 p. [in Ukrainian].

15. Suchasnyi stan ta tendentsii rozvytku ukrainskoho svynarstva [Current state and trends in the development of Ukrainian pig farming]. (2020). *Mykolaiv*, 27 p. Retrieved from: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream-/123456789/17451/1/suchasnij-stan-ta-tendenciyi-rozvitku.pdf> [in Ukrainian].

16. Korol, D. Pork production in Ukraine: prospects for the industry up to 2033. 2025. URL: <https://www.bdo.ua/en-gb/insights-1/information-materials/2025/pork-production-in-ukraine-prospects-for-the-industry-up-to-2033> [in English].

Дата надходження статті: 19.02.2026 р.

Дата прийняття статті до друку: 13.03.2026 р.

Дата публікації (оприлюднення) статті: 06.04.2026 р.

Стаття поширюється на умовах ліцензії Creative Commons Attribution License International CC-BY.